

El futur de les dones en l'Església

Mataró, 2 de desembre de 2021

És temps de somiar i jo confesso que jo també he tingut un somni; he somiat, una Església tan maca, tan perfecte, tan fidel al missatge de Jesús, tant com a mi m'agradaria que, al despertar m'he adonat que aquesta Església, gràcies a Déu, no existeix enlloc perquè, en cas de ser així, jo no hi cabria. Però sense somnis no és possible albirar el futur i mantenir la il·lusió en la marxa vers allò que desitges. Crec que hi ha una sola Església, la Institució de la qual a mi m'agradaria que fos d'una altra manera, però és com és i és la que jo estimo. I, perquè l'estimo, m'atreveixo a dir unes paraules sobre els reptes que té al davant i que esperem que aquests es vagin acomplint perquè després ja en vindran uns altres. L'Església és històrica i dinàmica, dèiem, i tots els batejats, de tota l'escala piramidal: color, raça, llengua, sexe, nació, en som responsables, cosa que el Sínode ens ho recorda contínuament perquè la sinodalitat ha de ser l'estil i forma de ser de l'Església, com el Papa ha repetit. Amén.

Els reptes són molts, per citar-ne alguns:

- Revisar el Codi de Dret Canònic, si és que volem de veritat una Església sinodal. No hauria de ser un entrebanc
- L'atenció preferencial als pobres, que es fes més visible institucionalment
- El centralisme jeràrquic i patriarcal, al costat del clericalisme
- Una eclesiologia i una organització eclesiàstica, que no acaben d'encaixar en aquest món que va caminant vers la democràcia (per dolenta que encara sigui) un món del qual ja ha deixat de ser-ne l'àrbitre
- I per no allargar-ho més, el repte del feminisme que l'Església institucional no sap com encaixar amb la justícia que li pertoca.

D'aquest últim és del que n'hem de parlar aquí des de diferents vessants:

- Ministeris, que és dels més importants, i que fa més por a la jerarquia
- la recepció eclesial de la teologia feminista al costat de la teologia tradicional,
- del feminisme cristià en la comunitat eclesial, en les parròquies

- i tot el que pugui dir en aquest petit espai de temps estarà sota l'aixopluc de l'esperit del Sínode i de l'esperança nostra posada en l'Esperit Sant que ha d'il·luminar tota l'Església.

ns movem en una Església sinodal definida com "Una Església que escolta, [...] tothom escolta els altres i tothom escolta l'Esperit Sant i n'hem d'esperar una "escolta recíproca" entre tots els membres del "poble de Déu", és a dir, escoltar, dialogar, discernir, proposar, convertir-nos, canviar..., perquè "En una Església sinodal, que anuncia l'Evangeli, tots "caminen junts", i ens preguntem quins passos ens convida a fer l'Esperit. Tota la pastoral que fem en aquests temps, ha de situar-se en aquesta línia. No serà fàcil.

La primera cosa que s'imposa, ja des d'ara, albirant una Església del futur, és el diàleg amb el "poble de Déu" que també ha de ser protagonista i subjecte actiu en la renovació de l'Església, com no es cansa de repetir el papa Francesc i es va repetint també en tots els comentaris.

I abans de mirar el futur, i parlant de les dones, val la pena donar un cop d'ull i preguntar-nos on som ara, on som visibles, quin és el punt de partida perquè no venim del no-res, el Vaticà II no va passar sense conseqüències i nosaltres, homes i dones que som aquí, en som hereus.

Certament, a causa dels anys que tots plegats sumem, però sobretot d'uns anys en què hem anat aprenent, a vegades manifestant-nos al carrer, a vegades més tímidament, que no som un ramat d'ovelles de cap pastor temporal, sinó subjectes actius que avui ja no ens creiem tot allò que abans ens havien dit que era pecat; que laics i laiques fa anys que anem conquistant el nostre lloc a la societat i a l'Església, que els bisbes ja no ens fan por, que pensem per nosaltres mateixos i som capaços de dir "no"! El que hem de vigilar, però, és allò que ens van ensenyar de joves, quan jo era a la JIC, que llençant l'aigua bruta de la palangana no llencem també la criatura. En aquells moments els bisbes ja es miraven els canvis amb por.

Per això que, voler situar-nos, ens exigeix aplicar una idea que m'ha suggerit els subtítols d'una lectura de Ramon M. Nogués: hem d'avançar amb coneixement i saviesa. Coneixement perquè la realitat eclesial és molt més universal, complexa, humana i profunda i no es pot comparar amb un partit; i saviesa com a do de l'Esperit que, en l'anàlisi, ens ajudi a destriar el que és fidelitat a l'Evangeli, del que és la palla que ens aparta de la veritat del que és l'Església i de la seva missió en el món d'avui. Mirem-ne unes pinzellades per a saber on som i cap on anem, referit al futur de les dones en l'Església.

1. EN L'ÀMBIT DE LA TEOLOGIA

En tots els continents, i animades per l'esperit del Vaticà II, s'ha produït un gran interès pels estudis teològics i les aules de moltes facultats d'arreu del món s'han omplert de dones, que han treballat tant, que elles mateixes s'han guanyat, i a pols, esdevenir professores, en les mateixes facultats de teologia que van estudiar. Que han fet avançar els estudis d'una teologia feminista que es poden posar al costat de totes les teologies tradicionals, de tots els continents, tant en el cristianisme catòlic com en molts vessants del cristianisme protestant. D'aquest fenomen en donen raó les estanteries de les llibreries especialitzades (potser més que no pas les mateixes biblioteques de facultats de teologia i seminaris) i el nombre de dones, religioses o laiques, matriculades a les facultats de teologia d'arreu del món. Precisament la producció teològica feminista ha fet que ens trobéssim les teòlogues de les diverses tradicions cristianes en uns espais idonis. P.e. L'ESWTR (Associació Europea de Dones per la Investigació Teològica) dóna fe d'aquest avenç, ens trobem teòlogues de moltes de les branques del cristianisme d'arreu del món cada dos anys en un congrés internacional on s'exposen les diferents visions respecte d'un tema determinat, sense parlar d'ecumenisme, senzillament, es practica i podem veure per on van els corrents teològics més actuals. I a l'Estat espanyol, ATE, Asociación de Teólogas Españolas, que treballa en la mateixa línia i compta amb una col·lecció pròpia de teologia feminista de perspectives universals.

Un incís, amb tot, jo crec que estem en un llarg temps de pobresa de pensament. Tant en l'àmbit de la filosofia, com el de teologia, manca el pensament sistemàtic. Tot són assajos, tot s'hi val, i t'adones que a vegades ni tan sols té sentit fer una crítica, perquè tot és vàlid i tothom té dret a dir la seva opinió. I, aleshores, és difícil encaixar amb tot el dret i la importància que es mereix la teologia feminista en un marc global.

QUÈ ESPEREM EN AQUEST ÀMBIT

Que els teòlegs i teòlogues, clergat i episcopat, coneguin (perquè molts la desconeixen) aquesta teologia i se la prenguin tan seriosament com es prenen altres autors masculins. Que aquest ensenyament que aporta la teologia feminista entri de ple a les facultats, als seminaris, a les homilies, que el poble s'adoni que hi ha una altra visió del món i de l'Església que també han pouat en les aigües de la mateixa l'Esclatúra. Que pocs teòlegs en tenen coneixement, i contentes nosaltres si n'han llegit alguna cosa. Feu una prova: aneu a una llibreria i mireu en els tractats teològics en quantes notes de peu de pàgina hi veieu que se citen les teòlogues. Vol dir que ni s'ho miren. Vol dir que encara ens queda molt per fer.

A nosaltres, com a dones, siguem o no teòlogues, també ens interessa tenir coneixement d'aquesta aportació a la teologia. Ho dic perquè se'n parla i massa vegades amb menyspreu sigui per part del clergat i àdhuc per les mateixes dones. Val la pena que tinguem una idea del que aporta la teologia feminista. Per posar algun exemple, però només un:

- Tota una teologia del cos, que tradicionalment no s'ha tingut en compte, a través d'una mirada antropològica que apunta a una recuperació del cos com a element de salvació. Sempre s'ha parlat de salvar l'ànima.
- El problema de la desigualtat centrada en la biologia, com denúncia d'una mirada masculista sobre el cos de les dones.
- La des-demonització del cos de les dones que té el seu origen en una nefasta interpretació de la creació d'Eva, posada a l'origen i com a causa del pecat original que, traspasant el sentit d'una narració mítica tan rica en significació, ha continuat al llarg de la història en cada cos de dona i, a sobre, fent-hi molta broma.
- Tot el tema de la pobresa i violència com formes del mal on es posa de manifest la desigualtat perquè, entre els pobres, encara són més pobres les dones, sobretot si no són blanques, europees, benestants i amb estudis.
- O el que algunes teòlogues li diuen la "violència teològica", que es manifesta simbòlicament com:
  - Invisibilitat i silenciament
  - La culpabilització genèrica, com deia abans,
  - La sublimació de la dona en la doble vessant virginitat-maternitat, posant un llistó tan alt que no hi ha qui hi arribi. (Dit sigui de passada, tot i que en sabem el perquè, de la virginitat dels homes ni se'n parla) I com s'ha banalitzat tot plegat!

Penso, potser m'equivoco, que aquest espai pot ser el més fàcil de poder anar avançant, almenys hi ha molts grups de dones que saben i saben escriure, es fan escoltar, que hi ha un bon estol de professores de teologia arreu del món (no de teologia feminista). Aquí, el problema estaria centrat, sobretot, en els càrrecs que les dones podrien tenir en les facultats.

2. EN L'ÀMBIT DE LA PRESENCIA VISIBLE: Església-Vaticà / Esglésies locals

Hi ha una presència visible de les dones, religioses o laiques a l'altar, dirigint paralitúrgies, en l'àmbit de la catequesi, de l'acompanyament a malalts, a Caritas, despatx parroquial; en tots els serveis de les cúries diocesanes en càrrecs de confiança o menors i, com he dit abans, també algunes (plural, però amb la boca petita), amb càrrec de confiança al mateix Vaticà. Avui ja no són notícia. No són notícia, però no n'hi ha prou. Durant anys hem sigut les defensores de la fe, que hem mantingut en les famílies, en les parròquies, en la societat, amb xerrades, cursets, amb dificultats i limitacions, silenciosament moltes vegades.

Es queixen algunes teòlogues del problema, que avui potser ja no és tan greu, que quan han parlat ho han hagut de fer transmetent missatges que han pensat uns altres. I han dit prou! Perquè limitar la funció evangelitzadora de la dona a la família, la catequesi, les obres de caritat, a part que no agrada (i encara sort que ara a moltes parròquies no s'ha d'afegir, planxar cosir, netejar...) ofereix una visió molt parcial, pobre i reduïda de la missió que, pel baptisme, també se'ns ha encomanat.

QUÈ ESPEREM EN AQUEST ÀMBIT

He indicat només dos àmbits potser perquè són més visibles, a la vegada que simptomàtics de la situació general. En definitiva, el que vull subratllar és que en l'àmbit de la praxi eclesial sí que hi ha dones, però també val la pena que ens ho mirem amb una actitud crítica, perquè tot i que és veritat que les dones participen en les tasques pastorals, també ho és que, en moltes parròquies, les seves tasques són infravalorades perquè, exalçant el "geni femení" i totes les nostres qualitats, massa vegades queden estancades i recloses en els espais de la caritat, o en el despatx, però no se les veu en tots els nivells i organismes de l'Església, en aquells en què es prenen les decisions, ni tan sols tenen pes en els Consells pastorals, en el que homes i dones són només un equip consultiu, orientatiu, per les decisions que pot prendre el capellà que, per llei, n'és el cap i no està sotmès a les majories. Un aspecte que possiblement s'ha de revisar en el CDC. Ens fereix aquell to condescendent amb el copet a l'esquena encara que sigui només figurat, de no pocs capellans que repeteixen: "Oh, gràcies a les dones la parròquia s'aguanta..." o "les dones són molt importants a l'Església"..., però res no canvia ni a les seves parròquies..., encara que tots els capellans són ben conscients que el poble fidel aplega moltes més dones que homes.

És a dir que el problema no està en la "participació en les tasques eclesials" ni en què "les dones ajuden molt" sinó en la gestió compartida, equilibrada, en la que homes i dones siguin escoltats i participin en la presa de decisions. Tot plegat vol dir que des de fa segles desitgem una "eclesiologia de comunió" real, signe d'una "saludable

descentralització" com apunta el papa, de tal manera que la sinodalitat es converteix en un mode de ser de l'Església, un mode de viure, celebrar i anunciar, que ve a ser l'emblema del sínode... I que al final d'una explicació d'aquest tipus, que entusiasma, ens ajuda a participar i ens fa creure que hi haurà grans canvis, no ens trobem amb algun afegit del tipus, "i cada u des del seu lloc", que ja sabem el que pot significar...

Esperem per a un futur immediat en el qual potser ja hi hem entrat, que se'ns tingui en compte, que cada una i cada u, segons el seu carisma, pugui ser escoltada en la seva Església. Ni totes ni tots els laics aniran a Roma, ni estaran físicament presents en les trobades diocesanes. Però tenim la parròquia i les diverses congregacions o grups apostòlics des d'on podem participar activament: pensar, dir, ser escoltats. Per aquest futur immediat volem:

- Participar activament en el sínode, cosa que està totalment a la nostra mà, i que els responsables escoltin els nostres arguments.
- Que l'Església miri les dones com subjectes autònoms, capaces de col·laborar i prendre decisions sense que hagin d'esperar el permís dels homes. En aquest sentit, l'Església hauria de ser un bon exemple per tota la societat i per cada família, és a dir, col·laborar en paritat.
- Volem que l'Església revisi els seus conceptes de persona, cos, masculinitat, feminitat...
- Això demana un canvi en la praxi eclesial i una eclesiologia que ho sostingui que s'ha de viure en les comunitats locals, a poc a poc, però s'ha de veure gestos perquè ens hi hem d'acostumar.
- Si les dones participem, hem de ser visibles, i col·laborar en la gestió eclesial que ha de ser compartida i equilibrada, en l'àmbit parroquial i diocesà. En realitat, volem participar en la construcció d'una eclesiologia de comunió compromesa en la "saludable descentralització", desitjada pel Papa i compartida, esperem, per l'episcopat i el clergat.

I, per acabar i com resumint, el nostre futur es juga totalment en un canvi d'estructura en la institució que, exigeix:

- Una desclericalització de l'Església, repetit fins al cansament.
- Que vol dir que les decisions institucionals no poden dependre totalment de la jerarquia.

- Que es posi en pràctica un gir antropològic, perquè ha de ser el fonament del camí vers una església real de comunió o sinodalitat, com repetim ara. Entendre nosaltres, les dones, que ho entengui també tota l'Església i que estigui present en els seus estudis teològics, en els seminaris, en la predicació, la comprensió de les dones com icona de Crist, igual que els homes, fins a les últimes conseqüències, és a dir, que igual que els barons, nosaltres som dignes d'actuar en l'Església in persona Christi.

¿Què ens demana a nosaltres, a tot el laïcat i especialment a les dones? ¿Quina ha de ser la nostra preparació, què hi hem d'aportar?

¿Què hem de fer nosaltres, els que som aquí, perquè en el futur hi hagi comunitats cristianes liderades per homes i dones que, fins i tot, puguin presidir l'Eucaristia de cada dia?

¿Què vol dir que davant de l'hegemonia patriarcal no podem quedar-nos quietes? Ningú, ni dones ni homes.

Totes aquestes preguntes són les que ens haurem d'anar fent en aquest temps de sínodo i fer els passos que calgui encara que siguin molt petits. Indicar passos concrets a priori, en general i sense que em comprometin a mi, no costa gaire.

Així i tot haig de dir alguna cosa que podem fer mentre esperem un canvi estructural:

- Que el celebrant, en l'homilia i d'una forma continuada, vagi preparant els fidels en aquest sentit.
- Per les dones, almenys diaconesses (i que s'hi arribi aviat perquè les que més hi han lluitat potser ni ho veuran): que puguin fer-se presents en l'Església presidint celebracions baptismals, matrimonials (que potser molts nuvis no ho voldrien), exèquies, etc. i que no s'hagin de limitar a dirigir el rosari.
- Que de tant en tant se'n vegi alguna fent l'homilia.

PERÒ, confesso els meus dubtes: poca cosa farem si el mateix camí no es fa ja en els seminaris. Si els seminaristes no tenen professors o professores i formadors (desconec si ja hi ha formadores) que els formin en aquesta via sinodal, no arribarem enlloc. ¿Què ens vindran a dir a les parròquies? Un bon problema el dels laics: sempre ens toca dependre del capellà de torn, que resulta ser una qüestió de sort. Primer es nomenen, després es passa la responsabilitat a l'Esperit Sant. A vegades s'encerta, i donem gràcies a Déu.

També em fa por la part que toca al "discerniment dels Pastors" que, quan arribi el moment, "hauran d'escoltar el que l'Esperit ha suscitat en les Esglésies que se'ls ha

confiat" i fer una síntesi de les aportacions, i encara més quan, al final, tots els bisbes del món a Roma hauran de configurar "un exercici de col·legialitat dins l'exercici de sinodalitat", al final del 2023. Això està escrit en l'explicació del procés.

¿Seran capaços de renunciar al jerarcocentrisme? ¿A l'eclesiocentrisme institucional? I tots plegats, ¿serem capaços de pensar i fer una nova inculturació del cristianisme en el món modern? ¿Seran capaços de renunciar al poder sobre les consciències?

Em falta la bola de vidre de la pitonissa, però sempre mantinc l'esperança, per això acabaré amb unes paraules d'una religiosa benedictina, teòloga, escriptora, psicòloga i lluitadora al món sencer per la justícia i la pau i en el seu compromís en favor de la igualtat de les dones, Joan Chittister:

"Persevero en l'Església perquè no conec cap altre indret que satisfaci en mi el que la mateixa Església ens ensenya a buscar una vida sacramental que ho faci tot sagrat, una comunitat de fe que celebri la vida conjuntament, la proclamació de la imatge de Déu viva en cada u de nosaltres, la contemplació de la veritat que dóna sentit a la vida" (Otres Nuevos, Sal Terrae, 2003)

I ho remata la Silvia Martínez Cano: Confiem en l'Església, però ens calen espais per a ser escoltades i processos on puguem participar creant la nova Església d'aquest nou temps". ¿Ho serà realment el Sínode?

Somem, cal somiar com deia al principi, perquè somiant anticipem el futur. Hem de fer fructificar els nostres talents cooperant en la transformació de la nostra Església en femení (Clara Lucchetti, Transformar l'Església i la societat en femení, Quaderns de CiJ, n.211 2018), i preguntar-nos a cada moment, ara és el temps per avui, què passa en l'Església? (n.153 dels mateixos quaderns).

Roser Solé Besteiro